

FACTSHEET KINDERMISHANDELING

1. Definitie

Kindermishandeling is 'elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel' (Jeugdwet). Kindermishandeling gaat dus over het doen én nalaten van handelen. In de definitie gaat het ook over kindermishandeling buiten het gezin; de meldcode gaat over geweld in gezinsverband. Van kindermishandeling is niet alleen sprake als er feitelijk letsel is, de dreiging met fysieke of psychische schade kan genoeg zijn.

2. Vormen

Lichamelijke mishandeling

Voorbeelden van lichamelijke mishandeling zijn slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, het toebrengen van brandwonden of het kind laten vallen. Een bijzondere vorm van lichamelijke kindermishandeling is het *shaken baby syndroom of Abusive Head Injury* (door medici ook wel *Inflicted Traumatic Brain Injuries* genoemd), Een baby wordt dan zo hard door elkaar geschud, dat hij daar een reeks van klachten aan overhoudt. Een andere bijzondere vorm is het *Factitious Disorder by Proxy*, waarbij ouders, meestal moeders, hun kind opzettelijk ziek maken of beweren dat het ziek is.

Psychische mishandeling

De ouder scheldt het kind stelselmatig uit, geeft het te verstaan dat het ongewenst is of maakt het met opzet bang. Voorbeelden zijn beschuldigingen, kleineren, bedreigen, isoleren, te hoge eisen stellen of elk ander gedrag dat negatieve invloed kan hebben op de psychische ontwikkeling van kinderen.

Lichamelijke verwaarlozing

Ouders komen langdurig onvoldoende tegemoet aan de lichamelijke basisbehoeften van het kind. Het kind krijgt structureel te weinig, slechte of onregelmatig voeding, onvoldoende hygiëne, slechte huisvesting, gebrekkig toezicht, onvoldoende bescherming tegen kou of geen medische zorg.

Psychische verwaarlozing

Ouders geven een kind systematisch geen aandacht of genegenheid: ze negeren de basale behoeften van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid en steun. De ouder-kindrelatie kenmerkt zich door liefdeloosheid en afwijzing.

Seksueel misbruik

Hieronder valt elke (poging tot) seksuele aanraking van een kind door een volwassene, zoals gedwongen worden pornofilms of masturbatie te bekijken, strelen van genitaliën en verkrachting.

Getuige zijn van geweld tussen ouders

Kinderen die getuige zijn van partnergeweld zijn ook slachtoffer van kindermishandeling. Meestal gaat het dan over geweld tegen moeders, gepleegd door de vader of de (ex-)vriend van hun moeder. Getuige zijn betekent bijvoorbeeld dat kinderen het geweld zien of horen, de dreiging voelen als er sprake is van herhaald geweld en de gevolgen op korte en lange termijn meemaken, zoals letsel bij hun moeder of een vlucht naar een veilige plek.

3. Cijfers

Uit onderzoek blijkt dat in 2010 ruim 118.000 kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar in Nederland (3 procent van het totaal) blootgesteld waren aan een vorm van kindermishandeling. De meerderheid van de gevallen betreffen emotionele en fysieke verwaarlozing, met respectievelijk 36 en 24 procent van de gevallen. Seksueel misbruik wordt met 4 procent het minst gemeld. Deze gegevens komen uit de Nationale prevalentie Studie Mishandeling 2010.

In 2016 heeft zelfrapportage onderzoek plaatsgevonden onder scholieren van groep 7 en 8 van het basisonderwijs (Vink, e.a.; De Augéo Jongerentaskforce, 2016) en de eerste vier jaar van het voortgezet onderwijs (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Het onderzoek onder de basisschoolleerlingen was gericht op ingrijpende jeugdervaringen (zoals meemaken van echtscheiding, huiselijk geweld, ouder in de gevangenis), onder leerlingen van groep 7 en 8. Bijna 27 procent van leerlingen uit groep 7 en 8 zegt ooit met één of meerdere vormen van kindermishandeling te maken heeft gehad. Ook in dit onderzoek komt verwaarlozing het meeste voor ("Ik heb al veel meegemaakt"; Vink, e.a., 2016; Augéo Jongerentaskforce, 2016;).

4. Ontstaan

Kindermishandeling ontstaat meestal als gevolg van een opeenstapeling van problemen waar weinig ondersteuning tegenover staat. Dit laat zich goed illustreren in de vorm van een balansmodel.

Uit onderzoek is een aantal risicofactoren bekend dat de kans op kindermishandeling vergroot. Het gaat daarbij om kenmerken van ouders, van kinderen en van de omgeving. Voorbeelden van risicofactoren bij ouders zijn psychiatrische problemen, verslaving, problematische partnerrelatie of een ouder die zelf als kind mishandeld is. Daarnaast blijken sommige kinderen kwetsbaarder voor mishandeling te zijn dan andere kinderen. Het gaat dan bijvoorbeeld om kinderen die prematuur geboren zijn, kinderen met een handicap of kinderen met gedragsproblemen. Tot slot kunnen omgevingsfactoren de kans op mishandeling vergroten, zoals armoede, sociaal isolement of een eenoudergezin.

Daarnaast is uit onderzoek een aantal factoren bekend dat tegenwicht kan bieden aan deze risicofactoren. Deze noemen we beschermende factoren. Het netwerk van de opvoeder waarop hij terug kan vallen, is een belangrijke beschermende factor. Als een ouder heeft geleerd om te gaan met eigen ervaringen en openstaat voor beleving en emoties van zijn kind, beschermt dit het kind tegen mishandeling. Daarnaast zijn er eigenschappen van het kind zelf die het kunnen beschermen tegen de gevolgen van mishandeling, zoals goede sociale vaardigheden en hoge intelligentie.

In gezinnen waar kindermishandeling speelt, zijn teveel risicofactoren, waar te weinig beschermende factoren tegenwicht tegen bieden. De balans tussen draaglast en draagkracht slaat als het ware door.

Meisjesbesnijdenis en seksueel misbruik ontstaan door andere factoren. Deze vormen van kindermishandeling zijn niet met het balansmodel te verklaren.

5. Gevolgen

De gevolgen van kindermishandeling kunnen zich zowel op korte als op lange termijn voordoen. De lichamelijke gevolgen variëren van blauwe plekken, snijwonden en botbreuken tot een vertraagde motorische ontwikkeling, groeiachterstand tot blijvende handicaps. Bij zware lichamelijke mishandeling of verwaarlozing kan het kind zelfs aan de gevolgen overlijden. We weten inmiddels ook dat kindermishandeling gevolgen heeft op de ontwikkeling van de hersenen en op epi-genetisch vlak. Kindermishandeling kan bovendien lijden tot verschillende psychische problemen, zoals angst en depressie. Sociale problemen uit zich bijvoorbeeld in teruggetrokken of juist agressief gedrag.

De gevolgen van kindermishandeling kunnen voortduren tot ver in de volwassenheid. Voorbeelden van schade op lange termijn zijn symptomen van posttraumatische stressstoornis en dissociatieve stoornissen. Een volwassene die als kind is mishandeld, kan zijn toevlucht zoeken tot verslaving, zelfverwonding en zelfmoord als hij niet met zijn gewelddadige verleden kan omgaan. Op deze manier heeft kindermishandeling ook consequenties voor de maatschappij: verslavingen kunnen immers overlast voor de omgeving met zich meebrengen. Economische gevolgen van kindermishandeling zijn bijvoorbeeld de kosten van hulpverlening en de kosten voor ziekteverzuim.

6. Belangrijke instanties

Iedereen die een vermoeden van kindermishandeling heeft, kan Veilig Thuis bellen op 0800-2000. Veilig Thuis kan adviseren over de interpretatie van signalen en over te nemen vervolgstappen. Daarnaast neemt Veilig Thuis meldingen aan, die zij onderzoekt en beoordeelt, waarna zij het gezin, indien nodig, doorverwijst naar hulpverlening. Veilig Thuis informeert de melder(s) en coördineert de hulpverlening.

7. Verder lezen...

Boeken:

Holtzer, D. e.a. (2009) *De kleine gids signalering kindermishandeling 2010*. Deventer: Kluwer
Wolzak, A. (2009) *Kindermishandeling: signaleren en handelen. Basisinformatie voor mensen die werken met kinderen*. Amsterdam: SWP

Website:

www.nji.nl/kindermishandeling